את הרגע ההיסטורי הזה, שישנה מעתה את כל הכיוון של העולם כולו, איש לו יכל לשער, ולא לדמיין. הגם שכל העם אשר עמד לרגלי הר סיני, כבר חווה וראה את עשר המכות במצרים, ואת קריעת ים סוף – נס שאין כדוגמתו בכל הטבע כולו, הרי שבסיני התעלה העם אל מעל לטבע, ושמע "קול א-להים מדבר מתוך האש"[1]. בשונה מכל התורה כולה, את עשרת הדברות, ולכל הפחות את שני הדברות הראשונים, העם שומע ישירות מא-לקים[2]. מעמד שמעולם לא היה כמוהו, ונדמה שלעולם לא יהיה עוד. מעמד זה, בכוחו להטות את המסלול שבו העולם צועד. המעבר מאלפיים שנות תוהו אל אלפיים שנות תורה[3], מקבלים עתה את הגושפנקה שלהם. העולם צועד מעתה אל עבר האמונה, המוסר והטוב. הדרך בה הלכו האבות, נעשית עתה נחלתה של אומה שלימה, אשר בכוחה להביא לעולם את בשורת האמונה בא-ל אחד.

התלמוד מציין שרק את שני הדברות הראשונים שמע העם בסיני ישירות "מפי הגבורה".[4] אמירה נוספת מעניינת מאוד היא שהדיבר הראשון כולל בתוכו את כל מצוות העשה והדיבר השני את כל מצוות לא תעשה שבתורה. ייתרה מזאת, הדיבר הראשון, כולל בתוכו גם את הדיבר השני – ולפי זה, הרי שכל התורה כולה נכללת בדיבר: "אנוכי ה' א-לוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". יוצא אפוא שהדיבר הראשון הוא מקיף את כל התורה כולה. ננסה להבין אמירה מרחיקת לכת זאת בעזרת אמירה מפורטת יותר במקור התלמודי שציינו. מקור שלכאורה מתאר את צמצום חובת קיום המצוות. לאחר שהתלמוד מציין כי סך המצוות התורה הן 613, מוסיף התלמוד השתלשלות מרתקת:

בא דוד והעמידן על אחת עשרה ...
בא ישעיהו והעמידן על שש ...
בא מיכה והעמידן על שלש ...
חזר ישעיהו והעמידן על שתים ...
בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה".[5]

מכיוון שלא ייתכן לומר שדוד צמצם את מצוות התורה מ-613 ל-11, ואחריו ישעיהו ל-6 וכן כל על זה הדרך, ההסבר הנפוץ יותר הוא להבין כי באו דוד, ישעיהו, מיכה וחבקוק ונתנו דגשים. היינו, ודאי שכל התורה כולה במקומה עומדת, אך נתנו דגש ומיקוד על מספר מצוות, (ובחלקם אין אלו אפילו מצוות מ-613 מצוותיה של התורה, אלא הנהגות טובות) שדרכם יוכל האדם להשלים את עצמו ואת עולמו הרוחני.

הקיצוני מכולם הוא חבקוק, שמעמיד את כל התורה כולה על "רגל" אחת. אומר הנביא, כי צדיק, כוח החיות שלו היא "באמונתו". ואמנם נכון הוא כי פרשני פשט המקרא ייחסו למילת "אמונה" במקרא פרשנות שעניינה מוסר ויושר, אך אמירה תלמודית זו מפרשת את מושג האמונה כפי שאנו מבינים אותה היום – האמונה בבורא העולם[6]. יש בכוח האמונה בבורא העולם לתת חיות לצדיק.[7]

מה יש בה באמונה שכוחה להחיות את האדם. ובכן, בעוד שקשה מאוד להגדיר את האמונה עצמה, וקצרה היריעה מלהכיל נושא רחב זה, הרי שניתן במקצת להגדיר מיהו האדם המאמין. אחת מתכונותיו הבולטות של המאמין, היא האופטימיות.[8] האדם המאמין הוא אדם אופטימי, רואה את העולם באור חיובי, מביט על חייו ועל הסובב אותו בשמחה ובאמונה בטוב. אין הוא עיוור לרעות החולות שפוקדות את העולם, אך מאמין הוא כי ביסודו העולם הוא עולם טוב, אנשים הם טובים, והמציאות כולה היא מציאות טובה. האופטימי

---

[1] דברים ד לג
[2] תלמוד בבלי, מסכת מכות, דף כג עמוד ב
[3] תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח (תלמוד בבלי, מסכת עבודה זרה דף ט עמוד ב).
[4] תלמוד בבלי, מסכת מכות, דף כד עמוד א
[5] חבקוק ב ד
[6] ראה למשל בחידושי אגדות למהר"ל על קטע תלמודי זה.
[7] יצויין כי הפסוק מדבר על האמונה של הצדיק שנותנת לו חיות. בניגוד למקובל היום, לצטט שלא במדויק את הפסוק ולומר "איש באמונתו יחיה" – שמשמעו, שכל אחד רשאי לאמונה שלו ולצורת החיים שלו, הרי שלכיוון הזה אין עוגן בפסוק שלנו, ואין לו מקור בתנ"ך.
[8] טענה זו ראיתי פעם בשם הרב קוק.

האמיתי איננו רואה את חצי הכוס המלאה, כאילו שהטוב והרע שווים, אך רק ממקד הוא את מבטו על הטוב. אלא, האופטימי מזהה את המכלול כטוב. הכוס כולה מלאה, ובד בבד יש בה גם מעט חללים ריקים. ממילא, האדם האופטימי מתמלא באהבה אל כל האדם, אל כל המציאות. בשילוב מנצח, האדם המאמין, האופטימי, מלא הוא בשמחה.

בניגוד למה שאולי מקובל לחשוב בחוגים מסוימים, ההקשר בין אמונה לבין קיום מצוות הוא לא חופף אחד לאחד[9]. מיליוני אנשים בארץ ובעולם הינם, לפי הבנה זו, אנשים מאמינים, בעוד שאינם שומרים תורה ומצוות, ואולי אפילו לא שמעו אי פעם על התורה ומצוותיה. ומנגד, ישנם אנשים שאכן שומרים תורה ומצוות, אך האמונה שלהם חלשה. האדם הפסימי, הרואה כל דבר כרע, כמשהו נגדו, שתמיד מחפש איפה *הקאטש*, האדם שאיננו מאמין באנשים ולאנשים, הוא אדם רגזן ועצוב.

אמנם, ייתכן מאוד שיימצאו אנשים רבים שהינם אופטימיים ומגדירים את עצמם כאתאיסטים – ומנגד, אנשים האומרים שמאמינים הם, אך הם פסימיים. אך, הגדרת האדם את עצמו, איננה תמיד מכוונת לאמת. והגם שבדורנו, נפוץ הוא שכל אדם יגדיר את עצמו, ואל לו לזולת להיות שיפוטי ולהגדיר את חברו. אך בבואנו לדון על תופעות, לנתח עמקים בנפש – לא נוכל לעשות זאת, כי אם בהגדרה כללית: המאמין הוא האופטימי. מי שאומר כי מאמין הוא, אך פסימי הוא בנפשו, ייתכן ולא הבין כלל מהי אמונה. ומי שאומר שהוא אתאיסט, והינו אדם שמח, חיובי ואופטימי, הגם שלא ידע להגדיר את הקשר בין זה לבין אמונה, הקשר הוא מובהק. ללא האמונה בבורא ומשגיח על המציאות – אין שום סיבה לחשוב שיהיה טוב, אין שום סיבה להאמין שהעולם מעצמו יכוון את עצמו אל הטוב. כל טיעון של כפירה נובע מהבנה לא נכונה בא-לוקות, בהבנה מיהו הבורא ולשם מה ברא את עולמו.

אדם שהוא מלא אמונה באורך חייו, במבטו על המציאות, אך הינו אדם אתאיסט, מזכיר את הדו-שיח שאולי התקיים ואולי לא בין רב אחד לבין אתאיסט אחד: הלה הפציר נגד הרב שאין הוא מאמין בא-לקים שעושה כל כך הרבה רע בעולם, פוגע בחלשים, מעניש צדיקים על לא עוול בכפם, רוצה רק שישתחוו לו, נכנס להם לכיס, מתערב להם סתם ללא טעם בחיים ועוד כהנה וכהנה. לזאת הרב ענה בפשטות – "בא-לקים כזה – גם אני לא מאמין". ובאופן דומה, בכתבי הרב קוק מצאנו שאמונה בא-לקים רע – היא אמונה קריקטוריסטית. ממילא, אל לנו להתפלא אם אדם שהוא מאמין גדול במהותו, לא יודע לתרגם את זה לאמונה 'דתית', אם הוא בטעות חווה את הא-לקים בצורה מעוותת.

המבט האופטימי על החיים, שחי בהרמוניה עם כל ההוויה, הוא מבט בריא ובונה ומאפשר. אם נשכיל לאפשר לנשמה להופיע בתוכנו ולהאיר את חיינו, אם נשכיל לאמץ מבט חיובי זה על החיים, הרי שאורו של הדיבר הראשון התגלה בתוכנו וכיוון אותנו אל דרך העולה בית א-ל.

---

[9] אין באמירה זאת בכדי לחלוק על היות האמונה השלימה בבורא, במנהיג העולם ובנותן התורה – אמונה שמחלחלת לכל מרחבי החיים, ולא רק ברבדים המופשטים, כי אם גם כן בהחלט ברבדים מעשיים של קיום מצוות. אך יש באמירה זאת בכדי לטעון, שמי שלא ידע להכיר את ערך קיום המצוות, כי לא חונך לזה או מכל סיבה אחרת, לא נוכל לשלול ממנו את האמונה, ואפילו אמונה שמדריכה את חייו.